

ทฤษฎีแนวความคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ทฤษฎีทางด้านนิเวศวิทยาอาชญากรรม

ทฤษฎีนี้เกิดขึ้นจากแนวความคิดที่ว่า อาชญากรรมเกิดขึ้นเพราะอิทธิพลของสภาพแวดล้อมโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในย่านที่มีชุมชนหนาแน่นและมีอัตราการเพิ่มของจำนวนประชากรค่อนข้างสูง การศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่และอาชญากรรมได้เริ่มต้นครั้งแรกอย่างจริงจังในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 โดย คลิฟฟอร์ด ชอร์ (Clifford Shaw) และ เฮนรี แมคเคย์ (Henry Mckay) ได้สำรวจหาข้อมูลเกี่ยวกับการเติบโตของเมืองชิคาโกกับอัตราการกระทำผิดของเด็ก พบว่าประเภทการกระทำผิดของเด็กมีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมในแต่ละเขตและมีอัตราการกระทำผิดแตกต่างกันออกไป สรุปได้ว่า การกระทำผิดของเด็กจะมีจำนวนมากในท้องที่ที่เป็นย่านสลัมและย่านธุรกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในย่านที่มีการเปลี่ยนแปลงของประชากรสูง ได้แก่ ย่านที่มีการอพยพ พื้นที่ที่เป็นกิจการอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม ซึ่งประกอบด้วย โรงงาน ท่าเรือ สถานีรถไฟ ศูนย์การค้า การศึกษาทางด้านนี้ในเวลาต่อมาโดย เฮนรี เมฮิว (Henry Mayhew) ได้ใช้วิธีการศึกษาโดยการจุดลงบนแผนที่ตรงที่มีอาชญากรรมเกิดขึ้นแต่ละครั้ง และพิจารณาว่าในเมืองนั้น มีย่านใดบ้างที่มีอาชญากรรมเกิดขึ้นหนาแน่นกว่าย่านอื่น ๆ หลังจากที่ได้กระทำเช่นนั้นอยู่นานถึง 9 ปี ก็พบว่าอาชญากรรมนั้นเกิดขึ้นในย่านธุรกิจหรือย่านการค้าและในย่านที่มีโรงงานอุตสาหกรรมมากกว่าในย่านอื่น ๆ และ การ์เบรียล ทาร์ด (Gabriel Tarde) กล่าวว่าคนในเมืองมีโอกาสลอกเลียนแบบมากกว่าคนในชนบทเพราะคนในเมืองมีจำนวนมากกว่าและอยู่กันอย่างหนาแน่น อาชญากรรมก็เป็นสิ่งหนึ่งที่มีการลอกเลียนแบบให้มีการขยายตัวมากขึ้น ได้รับการปรับปรุงให้มีเทคนิคหรือการกระทำที่หลักแหลมยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเมืองใหญ่ นอกจากนั้นอาชญากรรมบางอย่างซึ่งในขั้นแรกได้เริ่มขึ้นในเมืองใหญ่ ๆ ที่มีคนอยู่อย่างหนาแน่น แต่ต่อมาก็ค่อยระบายออกไปสู่ชนบท ต่อมา วูฟแกง (Wolfgang) และคณะได้ศึกษาในเมืองฟิลาเดลเฟียและชี้ให้เห็นว่าเด็กและเยาวชนที่เหลือขอจำนวนเพียง 6.3% กระทำผิดรวมกันแล้วมากกว่าครึ่งหนึ่งของการ

กระทำผิดทั้งหมดที่ปรากฏเป็นหลักฐานทางราชการ ส่วน Lander ได้ศึกษาเรื่องนี้ในบัลติมอร์ แต่ไปพบหลักเกณฑ์ความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างทางด้านกายภาพของพื้นที่กับอัตราการกระทำผิด ซึ่งต่อมาได้มีผู้นำเอาวิธีนี้ไปทดสอบในเมืองดีทรอยต์และอินเดียนาโพลิส พบว่าสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมซึ่งมีส่วนถูกกำหนดโดยองค์ประกอบทางด้านกายภาพของชุมชนมีความสัมพันธ์กับสถิติปัญหาของเด็กกระทำผิดและความสัมพันธ์ดังกล่าวจะเด่นชัดยิ่งขึ้นถ้าใช้สภาพความแออัด เย็นเยือกและบ้านที่มีสภาพที่เลวจนไม่น่าอยู่อาศัยมาเป็นตัวชี้รวมทั้งสภาพทางเศรษฐกิจและสังคม

เมื่อนำแนวความคิดของ ฮอร์และแมคเคย์ มาวิเคราะห์แล้ว เราอาจพบว่าสภาพสังคมเมืองของกรุงเทพมหานคร น่าจะมีความคล้ายกับ "เขตเปลี่ยนแปลง" ของบุคคลทั้งสอง กล่าวคือ กรุงเทพมหานครเป็นแหล่งที่ประชากรจากต่างจังหวัดอพยพเข้ามาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ก่อให้เกิดปัญหาด้านที่อยู่อาศัยและแหล่งเสื่อมโทรม ตลอดจนแหล่งมั่วสุมอบายมุข สภาพของกรุงเทพมหานครที่เป็นอยู่ทุกวันนี้จึงมีส่วนผลักดันให้มีอัตราการเกิดอาชญากรรมค่อนข้างสูง¹ จะพบว่ามีคดีลักทรัพย์เพิ่มสูงขึ้นในย่านชุมชนที่มีการเติบโตขึ้นมาใหม่ได้แก่ บริเวณหมู่บ้านจัดสรรและชุมชนแถบชานเมือง เป็นต้น²

จากทฤษฎีสาเหตุของการเกิดอาชญากรรมที่กล่าวมาข้างต้น พอสรุปได้ว่าอาชญากรรมมิได้ประกอบด้วยสาเหตุใดสาเหตุหนึ่งเพียงอย่างเดียว และเชื่อกันว่าสาเหตุทางด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมเป็นสาเหตุที่สำคัญที่สุดที่มีอิทธิพลผลักดันให้บุคคลกระทำผิด ซึ่งถ้าหากมีโอกาสหรือสถานการณ์ที่เหมาะสมแล้วก็ย่อมก่อให้เกิดอาชญากรรมประเภทลักทรัพย์ในเขตที่พักอาศัยได้ง่าย ซึ่งช่องโอกาสดังกล่าวนี้ ได้แก่³

¹อริย์ สุวรรณบุปผา, ลักอาชญาวิทยา (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2518), หน้า 129.

²เสริน ปุณณะทิกานนท์, การกระทำผิดในสังคม (กรุงเทพมหานคร: The Business Press, 2523), หน้า 318.

³กองบัญชาการตำรวจนครบาล กรมตำรวจ, การป้องกันอาชญากรรมสำหรับประชาชน (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ห้างหุ้นส่วนจำกัด ศ.ส., 2526), หน้า 19.

1. คนร้ายทราบว่า วัน เวลา ใด ไม่มีคนเฝ้าดูแล
2. คนร้ายอ้างตัวเป็นเจ้าของหน้าที่ของหน่วยงานต่าง ๆ เช่น พนักงานไฟฟ้า, โทรศัพท์ ประปา ฯลฯ เพื่อขอเข้าไปตรวจสอบภายในบ้าน
3. คนร้ายอ้างกับคนรับใช้หรือคนเฝ้าบ้านว่า เจ้าของบ้านให้มาซ่อมเครื่องใช้ภายในบ้านหรือ ให้มานำเครื่องใช้ไปซ่อมแซมแก้ไข หรือเปลี่ยนแปลงใหม่
4. คนร้ายอ้างตัวเป็นญาติ แล้วขอเข้าพักอาศัยหรือเข้าไปเพื่อรอพบเจ้าของบ้าน สบโอกาสแล้วลักทรัพย์
5. คนร้ายตระเวนไปตามแหล่งที่พักอาศัยทั่ว ๆ ไป เมื่อพบว่าบ้านหรือที่พักอาศัยใด ไม่มีคนอยู่ ก็จะจัดแจงประตู หน้าต่าง ช่องระบายอากาศ หลังคาบ้าน ใช้กุญแจฝึ หรือทุบกระจกเข้าไปทำการลักทรัพย์
6. คนเฝ้าดูแลบ้านหรือที่พักอยู่ชั้นล่าง, เผลอ, นอนหลับ หรือออกไปซื้อกับข้าว คนร้ายที่รอโอกาสอยู่จะเข้าทำการลักทรัพย์
7. พนักงานที่เข้ามาติดตั้งหรือซ่อมแซมอุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น ไฟฟ้า ประปา ฯลฯ ขณะที่เข้าไปทำงาน คนในบ้านเผลอก็จะทำการลักทรัพย์
8. ทำที่เป็นคนหลงมา หรือเดินทางมาจากต่างจังหวัด มาหางานทำ ขอที่พัก พอลงกลางคืนจะทำการลักทรัพย์แล้วหลบหนีออกจากบ้านไป
9. คนรับใช้ หรือคนงานลาออกขอกลับไปเยี่ยมบ้าน ไปหาเพื่อนหรือญาติแล้วลักทรัพย์ของเจ้าของบ้านหรือนายจ้างไป
10. คนรับใช้ คนงาน หรือพนักงาน เป็นพวกของคนร้าย อาจนัดแนะบอกวัน เวลา ที่ไม่มีใครอยู่เฝ้าดูแล หรือเวลาที่เหมาะสมเพื่อเข้าทำการลักทรัพย์ โดยเปิดประตูให้ก็ดี โดยแกลิ่งหรือลิ้มใส่กลอน ใส่กุญแจ ปิดประตูหน้าต่างก็ดีหรือเอาลูกกุญแจไปทำกุญแจปลอมให้กับคนร้าย

2.2 แนวทฤษฎีว่าด้วยการป้องกันอาชญากรรม

แนวความคิดในการป้องกันอาชญากรรมของมนุษย์ได้มีมานานนับพันปีแล้วดังหลักฐานยุคต้นที่ปรากฏชัดในราว 1800 ปีก่อนคริสตกาลซึ่งประมวลกฎหมายฮัมมูราบี (Hammurabi's Code) ได้บัญญัติว่า "ผู้ใดก่อสร้างเคหสถานสำหรับบุคคลอยู่อาศัยมีลักษณะไม่มั่นคงแข็งแรงและ

เคหะสถานที่สร้างเกิดพังทลายลงเป็นสาเหตุ ให้เจ้าของบ้านถึงแก่ความตายผู้ก่อสร้างนั้นต้อง
 ระวังโทษประหารชีวิต" ประมวลกฎหมายนี้จึงถือได้ว่าเป็นต้นกำเนิดของการป้องกันอาชญากรรม
 จากสภาพแวดล้อม⁴ นับตั้งแต่กลางศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมา ทฤษฎีว่าด้วยการป้องกันอาชญากรรม
 สามารถแยกพิจารณาออกได้เป็นสองแนวคือ แนวทฤษฎีบังคับใช้กฎหมาย (Law enforcement
 approach) และแนวทฤษฎีชุมชนสัมพันธ์ (Community relation approach) อันที่จริง
 วิวัฒนาการของแนวทฤษฎีทั้งสองเริ่มในช่วงเวลาใกล้เคียงกัน เพียงแต่ความนิยมในแต่ละยุคสมัย
 แตกต่างกัน จึงทำให้แนวทฤษฎีทั้งสองเป็นที่รู้จักมากน้อยต่างกันไปตามกาลเวลา กล่าวได้ว่า แม้
 แนวทฤษฎีแรกจะได้รับการพัฒนาอย่างมากในช่วงต้นและกลางศตวรรษที่ 20 ก็ตาม แต่แนวทฤษฎี
 ที่สองกลับได้รับความนิยมมากขึ้นในปัจจุบัน จนมีแนวโน้มว่าอาจเข้าแทนที่แนวทฤษฎีแรก

แนวทฤษฎีบังคับใช้กฎหมาย⁵

ยุทธวิธี หลักของตำรวจในการป้องกันอาชญากรรมตามทฤษฎีบังคับใช้กฎหมายก็คือ
 การตรวจท้องที่ ซึ่งการปรากฏตัวของตำรวจย่อมมีผลในการยับยั้งผู้ที่มีแนวโน้มจะประกอบ
 อาชญากรรมเพราะความเกรงกลัวการจับกุม ฉะนั้น ตำรวจสายตรวจจึงต้องแต่งเครื่องแบบ
 และรถวิทยุตรวจควรมีลักษณะเด่นชัดเห็นได้ง่าย เพื่อเป็นการข่มขวัญยับยั้งอาชญากร นอกจากนี้การ
 ตรวจท้องที่โดยสม่ำเสมอต่อเนื่อง จะทำให้สมาชิกในชุมชนเกิดความรู้สึกว่ามีตำรวจอยู่ทั่วไปทุก
 แห่งหน ด้วยเหตุนี้ตามแนวทฤษฎีบังคับใช้กฎหมาย การปรากฏตัวของตำรวจและการกระจาย
 กำลังตำรวจให้ครอบคลุมทั่วทั้งชุมชนจะช่วยป้องกันอาชญากรรมโดยลดช่องโอกาสสำหรับผู้
 ตั้งใจจะละเมิดกฎหมาย

แต่จากการวิจัยถึงผลกระทบของตำรวจสายตรวจเดินเท้า ต่อการลดอาชญากรรมทั้งใน
 สหรัฐอเมริกา และในอังกฤษ พบว่า ผลกระทบของการเพิ่มกำลังสายตรวจเดินเท้ามีแนวโน้ม
 ที่จะช่วยลดคดีประทุษร้ายต่อทรัพย์สินบนท้องถนนและในพื้นที่สาธารณะอื่น ๆ อย่างปรากฏได้ชัด

⁴ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์, การควบคุมอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อม: หลักทฤษฎีและ
 มาตรการ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเคียนส์โตร์, 2526), หน้า 7.

⁵เรื่องเดียวกัน, หน้า 8-11.

แต่ผลกระทบดังกล่าวมีน้อยหรือไม่ปรากฏในคดีประเภทต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในทีร์โรฐาน อย่างไรก็ตาม ภายใต้อิทธิพลของทฤษฎีการค้นคว้าวิจัยในสหรัฐอเมริกาและในอังกฤษ ได้ทำให้นักอาชญาวิทยาและนักบริหารงานตำรวจจำนวนไม่น้อยเกิดความคลางแคลงใจในประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการป้องกันอาชญากรรมตามแนวทฤษฎีบังคับใช้กฎหมาย กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ตำรวจสายตรวจจรดวิทยาและตำรวจเดินเท้าต่างไม่สามารถลดอาชญากรรมประเภทประทุษร้ายต่อทรัพย์หรือไม่อาจลดความหวาดกลัวอาชญากรรมในชุมชนที่อยู่อาศัย แม้ตำรวจสายตรวจเดินเท้าจะมีสมรรถภาพในการลดอาชญากรรมบนท้องถนนและพื้นที่สาธารณะก็ตาม และคำถามที่ควรพิจารณาเพิ่มเติมก็คือ แนวทฤษฎีบังคับใช้กฎหมายและมาตรการต่าง ๆ ที่สร้างขึ้นภายในกรอบทฤษฎีนี้จะมีขอบเขตและข้อจำกัดในการประยุกต์ใช้เพื่อป้องกันอาชญากรรมเพียงใด จึงเป็นคำถามที่ยังต้องรอคำตอบจากการค้นคว้าวิจัยต่อไปในอนาคต

แนวทฤษฎีชุมชนสัมพันธ์⁶

แนวทฤษฎีนี้กำลังได้รับความนิยมสูงขึ้น ในขณะที่ความนิยมในมาตรการและทฤษฎีบังคับใช้กฎหมายค่อย ๆ เสื่อมคลายลง แนวทฤษฎีชุมชนสัมพันธ์นี้มีรากฐานมาจากแนวความคิดและผลการวิจัยของนักอาชญาวิทยากลุ่มชิคาโกภายใต้การนำของ Robert E. Park โดย Park ได้พยายามจูงใจให้นักอาชญาวิทยาทั้งหลายเห็นความสำคัญของปัจจัยต่างๆ ในสภาพแวดล้อมของเมืองว่ามีผลกระทบต่อพฤติกรรมอาชญากร และ Burgess นักอาชญาวิทยาในกลุ่มชิคาโกอีกท่านหนึ่งได้เสนอทฤษฎีวงรอบ (Concentric Circles Theory) ซึ่งผลการวิจัยพบว่าอาชญากรมักมีสถิติสูงมากในบริเวณใจกลางของมหานครซึ่งเป็นย่านธุรกิจและย่านที่อยู่อาศัยลักษณะชั่วคราว เนื่องจากการย้ายเข้าออกเสมอ และสถิติอาชญากรรมรวมทั้งปัญหาต่างๆ ของชุมชนจะลดลงทุกขณะเมื่อถอยห่างจากใจกลางเมืองออกไป ในเวลาต่อมาทฤษฎีวงรอบได้ถูกนำไปทดสอบและประยุกต์ใช้ในเมืองใหญ่ ๆ อีกหลายแห่งทั่วสหรัฐอเมริกา ซึ่งปรากฏผลการวิจัยในลักษณะใกล้เคียงกับทฤษฎีนี้

จากผลการค้นคว้าวิจัยของนักอาชญาวิทยากลุ่มชิคาโก พอสรุปได้ว่าอาชญากรรมเป็นปรากฏการณ์ถาวรตามลักษณะพื้นที่บริเวณใดที่เกิดอาชญากรรมขึ้นบ่อยครั้งก็จะเกิดขึ้นซ้ำอีก แต่

⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 11-16.

อย่างไรก็ตามนักอาชญาวิทยากลุ่มชิคาโกไม่ได้กล่าวว่า บริเวณพื้นที่คือสาเหตุของอาชญากรรม แต่ปัจจัยที่ส่งเสริมอาชญากรรมน่าจะแอบแฝงอยู่ในสภาพแวดล้อมดังกล่าว เพราะพื้นที่ที่มีสถิติอาชญากรรมสูงนั้นมีความแตกต่างไปจากพื้นที่ที่มีอาชญากรรมต่ำทั้งในสภาวะทางกายภาพ ทางเศรษฐกิจและทางสังคม กลุ่มชิคาโกจึงสรุปว่า "การขาดระเบียบของสังคม" (Social disorganization) อันสืบเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพของชุมชนในยุคก่อนความเจริญทางอุตสาหกรรมเข้าสู่ชุมชนในยุคอุตสาหกรรมนำมาซึ่งปัญหาอาชญากรรมและปัญหาทางสังคมอื่น ๆ กล่าวอีกนัยหนึ่งการขาดระเบียบของสังคมซึ่งตามแนวทฤษฎีของกลุ่มชิคาโกจัดเป็นสาเหตุเบื้องต้นของอาชญากรรม หมายถึงสภาวะแตกสลายของกลไกทางสังคมที่มีหน้าที่ค้ำจุนความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ความร่วมแรงร่วมใจ และขวัญกำลังใจของสมาชิกในสังคม

Herbert Gans เป็นนักวิชาการผู้หนึ่งซึ่งได้อาศัยหลักทฤษฎีของกลุ่มชิคาโกเป็นพื้นฐานในการสร้างแนวความคิดต่อเนื้อที่เรียกว่า "หมู่บ้านในเมือง" (Urban village) จากแบบจำลองหมู่บ้านในเมือง Gans ได้แสดงให้เห็นว่าปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อการรักษาความปลอดภัย การก่อให้เกิดความสมัครสมานกลมเกลียวและความร่วมมือร่วมใจในการป้องกันอาชญากรรมภายในชุมชน อย่างไรก็ตามทัศนะของ Gans ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการจัดสภาพพื้นที่ในชุมชนให้เอื้ออำนวยต่อการพบปะสังสรรค์ ให้มีลักษณะง่ายต่อการสังเกตตรวจตรา รวมทั้งจัดให้มีที่สำหรับสมาชิกในชุมชนได้ดำเนินกิจกรรมร่วมกัน เช่น สโมสรสำหรับการกีฬา ห้องโถงสำหรับการพักผ่อน ห้องอาหาร และร้านกาแฟสำหรับร่วมรับประทานอาหารและพูดคุยกัน เป็นต้น ส่วน Jane Jacobs และ Elizabeth Wood ต่างก็มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างแนวการป้องกันอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อมโดยเสนอให้มีการจัดพื้นที่ชุมชนและเมืองให้มีลักษณะสะดวกและง่ายต่อการสังเกตติดตามรวมทั้งสร้างความรับผิดชอบต่อส่วนรวมแก่สมาชิกในชุมชน โดย Jacobs ได้พยายามแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมกายภาพ เช่น สวนสาธารณะ ถนน ทางเท้า และอาคารสถานที่ต่าง ๆ กับปัญหาอาชญากรรม Jacobs เสนอแนะว่าถนนที่ว่างเปล่า ชาวผู้สัญจรไปมาย่อมเป็นเส้นทางที่ไม่ปลอดภัย ในทางตรงข้ามถนนที่มีผู้คนอาศัยหรือมีการประกอบธุรกิจการค้าตลอด 24 ชั่วโมง ย่อมเป็นเส้นทางที่ปลอดภัยกว่า ถนนที่มีผู้สัญจรไปมาโดยตลอดย่อมมีสายตาคู่เฝ้ามองการเคลื่อนไหว ของกันและกัน ซึ่งเป็นการยับยั้งและตัดช่องโอกาสอาชญากรรมที่มุ่งประกอบอาชญากรรมลงไปบ้าง แต่ Gardiner ได้แสดงความเห็นแย้งว่า สายตาคู่เฝ้าสังเกตโดยปราศจากความรับผิดชอบต่อส่วนรวมย่อมไร้ความหมาย เพราะการเฝ้าสอดส่องสังเกตเพียง

อย่างเดียวย่อมไม่มีส่วนในการยับยั้งอาชญากรแต่อย่างใด ดังนั้นสายตาที่เฝ้ามองจะต้องมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวมด้วย โดยผู้ประสบเหตุอาจแจ้งแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้มีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อย

สรุปได้ว่า แนวของทฤษฎีชุมชนสัมพันธ์เพื่อป้องกันอาชญากรรมก็คือ การจัดสภาพแวดล้อมทั่วไป ไม่ว่าจะในระดับเมือง ชุมชน หรือละแวกบ้าน ให้มีลักษณะเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ง่ายต่อการควบคุม และสังเกตตรวจตรา โดยไม่ล่วงล้ำสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล รวมทั้งมุ่งสนับสนุนส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการป้องกันชีวิตร่างกายและทรัพย์สินของตนเอง และบุคคลอื่นให้ปลอดภัยจากอาชญากรรม

แนวทฤษฎีควบคุมอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อม⁷

นักวิชาการส่วนใหญ่ในปัจจุบัน ซึ่งมุ่งความสนใจศึกษาการป้องกันอาชญากรรม ต่างมีความเชื่อว่าแนวทฤษฎีชุมชนสัมพันธ์จะสามารถแทนที่แนวทฤษฎีบังคับใช้กฎหมายได้ทั้งหมดหรือเกือบทั้งหมด แต่ในความเป็นจริงแล้ว มาตรการหลายประเภทภายใต้แนวทฤษฎีบังคับใช้กฎหมายยังคงมีประโยชน์ ถ้าปรับใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ดังนั้นแนวทฤษฎีที่สามจึงเกิดขึ้น โดยใช้ชื่อว่า "ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อม" หรือใช้ชื่อย่อว่า "ทฤษฎีค.อ.ส." ซึ่งทฤษฎีนี้มีลักษณะเป็นความคิดรวมระหว่างทฤษฎีบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งเป็นแนวความคิดเริ่ม (Thesis) และทฤษฎีชุมชนสัมพันธ์ซึ่งเป็นแนวความคิดแย้ง (Antithesis) ทฤษฎีค.อ.ส.เสนอว่า แนวทฤษฎีทั้งสองต่างมีคุณประโยชน์ทั้งทางทฤษฎี (Theoretical Utilities) และทางปฏิบัติ (Pragmatic Utilities) แต่ในสถานการณ์และสภาพพื้นที่ที่ต่างกัน จึงสมควรที่จะนำกรอบทฤษฎีและมาตรการภายใต้แนวทฤษฎีทั้งสองมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์เกื้อกูลกัน

สภาพแวดล้อมรูปธรรม หมายถึงสภาพแวดล้อมรอบบุคคลที่มีรูปร่างตัวตนสัมผัสได้ และสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการลดโอกาสของการประกอบอาชญากรรม แบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ ระดับชุมชนและระดับบ้านเรือน

⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 17-21.

ก. มาตรการระดับชุมชน

การออกแบบสถานที่ควรให้โปร่งและไม่อับสายตา สามารถเฝ้าสังเกตติดตามได้ โดยคำนึงถึงความปลอดภัยจากอาชญากรรมเป็นสำคัญ ตลอดจนส่งเสริมความรู้สึกเป็นเจ้าของ และเพิ่มความรับผิดชอบต่อชุมชนในกลุ่มผู้อาศัยเหล่านั้น เช่น

- ประตูทางเข้าออกจากตัวอาคาร ควรอยู่ในลักษณะหันออกสู่ถนนที่มีผู้สัญจรไปมา
- ห้องโถงสำหรับพบปะสังสรรค์ ควรออกแบบให้มีลักษณะโปร่ง และมีแสงสว่างพอเพียงที่บุคคลภายนอกสามารถมองเห็นกิจกรรมภายในได้

- เฉลียงและทางเดินระหว่างห้องทำงานในสำนักงาน หรือห้องพักในแฟลตควรมีลักษณะไม่อับสายตา และมองเห็นได้ชัดเจน

- ลิฟต์ชั้นลงตามชั้นต่าง ๆ ของอาคาร ควรออกแบบในลักษณะโปร่งใส ประตูเหล็กที่นิยมใช้ในปัจจุบัน ควรเปลี่ยนเป็นประตูพลาสติกใส หรืออย่างน้อยให้มีช่องกระจกกว้างพอที่จะสามารถมองเห็นภายในลิฟต์ได้

- ถ้าจำเป็นต้องกันรั้วล้อมตัวอาคารสถานที่ ควรให้มีลักษณะโปร่ง ซึ่งมองสังเกตได้จากภายนอก โดยการหลีกเลี่ยงรั้วที่สูงและทึบ

- ต้นไม้และพุ่มไม้ประดับทั้งในและนอกอาคาร ควรตัดตกแต่งอยู่เสมอและไม่ควรปล่อยให้รกทึบ ในลักษณะที่คนร้ายแอบซ่อนอยู่ได้

การจัดโครงสร้างและวางผังเมือง ตลอดจนผังชุมชนควรให้สอดคล้องประสานซึ่งกันและกัน เพื่อลดการแก่งแย่งในการใช้พื้นที่ถนน รวมทั้งบริการสาธารณะต่าง ๆ ตลอดจนเพิ่มอำนาจการสอดส่องตรวจตราสถานที่

ข. มาตรการระดับบ้านเรือน

การจัดสภาพแวดล้อมระดับบ้านเรือนให้ปลอดภัยจากอาชญากรรม ได้แก่ การรักษาความมั่นคงของประตู หน้าต่าง รั้วบ้าน ตัวอาคาร การใช้สัญญาณเตือนภัย เป็นต้น ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้คือ

- ประตูหน้าต่าง เจ้าของบ้านควรเลือกใช้วัสดุ อุปกรณ์สำหรับรักษาความปลอดภัย โดยเฉพาะกุญแจที่มีคุณภาพดี เพราะกุญแจที่มีคุณภาพสูง ย่อมทำให้การทำลายหรือการ

สะดวกกระทำไต่ยากขึ้น และคนร้ายต้องใช้เวลาเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นการเสี่ยงต่อบุคคลที่จะพบเห็น ขณะประกอบอาชญากรรมยิ่งขึ้น นอกจากนี้ลักษณะของบานประตูและกรอบประตูภายนอก ควรมี ลักษณะคงทนและแข็งแรงพอที่จะรับแรงอัดกระแทกหรือการรัดแงะได้เป็นอย่างดีคือ ควรประกอบ ด้วยไม้เนื้อแข็งในลักษณะไม้แผ่น

- ส่วนหน้าต่างนั้น ก็ต้องการความเอาใจใส่ดูแล เช่นเดียวกับประตูบ้าน หน้า-ต่างที่จะเปิดไว้ประจำเพื่อการถ่ายเทอากาศ จะต้องอยู่ในตำแหน่งที่ไม่อับสายตา ส่วนหน้าต่างบาน ที่อับสายตา เช่นด้านหลังอาคาร ใกล้เคียง ใกล้เคียง หรือติดกับที่บังสายตาควรเปิดเป็นครั้งคราวใน เวลา กลางวันเมื่อมีผู้อยู่อาศัย และควรปิดเสมอในเวลากลางคืน ที่สำคัญคือ หน้าต่างแบบบานเกล็ด ควรติดตั้งไว้สำหรับหน้าต่างชั้นบนและอยู่ในทิศทางที่ไม่อับสายตา⁸

- รั้วบ้าน ลักษณะรั้วที่บังกับขโมยได้คือควรมีลักษณะเช่นใด แม้ว่ารั้วที่ทึบและสูง และมี ฝักแก้วและลวดหนามจะช่วยป้องกันให้ขโมยปีนไต่ยากก็ตาม แต่มีข้อเสียคือ ถ้าขโมยเข้าไป จะไม่มีเพื่อนบ้านข้างเคียงมองเห็นเลย นอกจากนั้นถ้าทุกบ้านทำรั้วทึบเสียหมด บริเวณ หน้าบ้านก็จะกลายเป็นถนนที่เปลี่ยว ปราศจากสายตาที่คอยมองดู เนื่องจากรั้วบ้านบังหมด อันตรายก็อาจเกิดแก่คนที่ใช้ถนนได้ เช่น อาจจะถูกจี้ ถูกวิ่งราว หรือถ้ามีคนแปลกหน้าผ่านเข้ามา ก็ไม่มีใครสังเกตเห็น ดังนั้นลักษณะรั้วที่น่าจะเกิดประโยชน์แก่ผู้พักอาศัยและเพื่อนบ้านใกล้เคียงไปด้วย ก็น่าจะมีลักษณะที่ไม่ทึบจนเกินไปพอจะมองเห็นถนนหน้าบ้านได้บ้าง แต่ข้อสำคัญคือ ควรจะเป็นรั้วที่ปีนไต่ยาก นอกจากนั้นแล้วก็ควรจะมีรั้วระวางบริเวณประตูรั้วด้วย เพราะเป็นส่วน หนึ่งของรั้ว⁹

- ตัวอาคาร¹⁰ ควรมีลักษณะที่คนร้ายรุกกล้าเข้าไปไต่ยาก เช่นอาคารชั้นเดียว เข้าง่ายกว่าอาคาร 2 ชั้น หลังคาส่วนชั้นเดียว เช่น หลังคาครีว โรงรถ สามารถนำไปสู่ชั้น บนได้สะดวก ซึ่งควรระมัดระวัง โดยการเสริมสร้างความแข็งแรงแก่ประตูหน้าต่าง เช่น ติด

⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 51.

⁹ บรรพการ เลียงอารมณ, "ปัญหาโจรกรรมในหมู่บ้านจัดสรร," วารสารบ้านและ ส่วน 21 (มิถุนายน 2523):68.

¹⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 67.

เหล็กคัต เพิ่มกลอนประตูหน้าต่าง¹¹ หรือติดสัญญาณกันขโมย สนามหน้าบ้าน ประตูรั้วควรมีไฟ เพราะจะได้มองเห็นขโมยได้ชัดเจน

- สัญญาณเตือนภัย¹² ควรมีลักษณะที่มีการออกแบบเพื่อลดความผิดพลาดทางเทคนิคให้เหลือน้อยที่สุด และมีราคาที่เหมาะสมกับครอบครัว ไม่ควรมีราคาแพงจนเกินไป เครื่องกระตุ้นสัญญาณประเภทวงจรไฟฟ้าเป็นแบบที่นิยมใช้กันมากและมีความเหมาะสมกับเคหสถานบ้านเรือนมากที่สุด โดยเมื่อประตูหน้าต่างถูกเปิดออกจะทำให้เครื่องกระตุ้นสัญญาณทำงาน

จากทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสาเหตุของการเกิดอาชญากรรม รวมทั้งแนวทางในการป้องกันอาชญากรรม ซึ่งมีผู้กล่าวว่า สาเหตุสำคัญอันหนึ่งของอาชญากรรมเกิดจากสภาพแวดล้อมในเมืองใหญ่ และปัญหานี้สามารถทำให้ลดน้อยลงได้ โดยการปรับปรุงสภาพแวดล้อมกายภาพให้เหมาะสม ตลอดจนมีการวางผังเมืองที่ดี ผู้ศึกษาซึ่งสนใจศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมในเมืองใหญ่กับการเกิดคดีลักทรัพย์ในเขตที่พักอาศัยก็จะอาศัยทฤษฎีต่าง ๆ ที่ศึกษาในบทนี้ทำการวิเคราะห์ในบทต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹¹ประเทือง กิรติบุตร, "การวางแผนลดปัญหาอาชญากรรมของสหรัฐอเมริกา," นิตยสารท้องถิ่น 23 (มิถุนายน 2524): 8.

¹²ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์, การควบคุมอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อม : หลักทฤษฎีและมาตรการ, หน้า 55-56.